

אָמַר לָךְ רַב יְהוּדָה וְכוּ', מָה דְלוּעִין דְּאַשְׁוּנֵי אַף נְבִלָה דְאַשְׁוּנָא.
 ■ וכן נפסק להלכה (ש"ע א"ח שכד, ז-י).

מְשֻׁנָּה. אֵין אוֹבְסִין אֶת הַנְּמָל וְכוּ', ודברים אלו אסורים משום טירחה יתירה (מאירי, ה' המיוחסים לר"ן). ויש שפירש, שאסור להאכיל את הבהמות כדרך שמאכילן בחול, שמא יבוא לידו כתישת קטניות או לישת קמח (רמב"ם שבת כא, לה).

גְּמָרָא. אָמַר רַב יְהוּדָה אֵין עוֹשִׂין לָהּ אֲבוּס בְּתוֹךְ מַעֲיָה, בין ב'אובסין' ובין ב'דורסין' מדובר שתוחב את המאכל לתוך גרונה למקום שאינה יכולה להחזירו, אלא שב'אובסין' תוחב לה כמות גדולה יותר מאשר ב'דורסין' (רש"י ד"ה אין אובסין, וד"ה ולא דורסין, וראה בביאה"ל שכד, ט ד"ה היינו). ויש שפירש, ש'אובסין' היינו שמאכיל אותה כמות של שלשה ימים, וכמות גדולה כל כך אסור להאכילה גם כשאינו תוחב לגרונה, ו'דורסין' היינו שתוחב לגרונה, שזה אסור גם בכמות קטנה יותר (ביאה"ל שם, ע"פ הרמב"ם שבת כא, לה).

מְקַלְל דְיוֹנֵי שׁוֹבֵךְ יוֹזֵי עֲלֵיהּ מְשַׁדָּא קַמְיְהוּ נְמֵי לָא, ולרב יוסף מותר לתת אוכל לפני בעלי חיים שאין מזונותיהם עליו, ולדבריו, הטעם שהמשנה בביצה (כג, ב) אסרה להאכיל ביום טוב דגים שנמצאים בבירים [-בריכות מים], כיון שהם נמצאים במקום גדול ומזונותיהם מצויים להם (תלמיד הרמב"ן, וראה רש"י ביצה שם ד"ה ואין). ויש שפירש, שרק ביום טוב שמלאכת אוכל נפש מותרת, אסור להאכילם שמא יבוא לצודם, אבל בשבת מותר להאכילם, שאין חשש שמא יבוא לצודם (תוס' שם ד"ה ואין, ע"פ שער המלך י"ט ב, יז).

הַנִּי מְזוֹנְתֵין עֲלֵיךְ, אבל אסור להאכיל בעלי חיים ששייכים לישראל אחר (אליה רבה שכד, ז). ויש שסובר, שלכל אדם מותר להאכיל בעלי חיים ששייכים לישראל, שכשם שלבעליהם מותר להאכילם כך מותר לכל אדם (ביאה"ל שם, יא ד"ה יוני, וראה משנ"ב מהדו' דרשו שם לגבי בעל חיים השייך לגוי).

וְהַנִּי אֵין מְזוֹנְתֵין עֲלֵיהּ, ואסור לטרוח טירחה סתם בשבת (תלמיד הרמב"ן, וכע"ז בלבוש שכד, יא), ויוני שובך נחשבות שאין מזונותיהן עליך אפילו שהם בבעלותו, כיון שמזונם מצוי להן במקום אחר, ואינן ממתנות למזון מבעליהן (שלטי אבריהם סז, א מדפי הר"ף א).

וְאֵין נוֹתְנֵין מְזוֹנֹת לַפְנֵי חֲזִיר, כיון שאמרו ארור האיש שמגדל חזירים (רש"י), ואסור להאכילם גם כשמגדלם בביתו ומזונותיהם עליו. אך כשמותר לו להשהותם בביתו [כגון שנתנום לו בפרעון חוב, שיכול להשהותם עד שימצא למכרם בשווים], רשאי להאכילם בשבת (אליה רבה שכד, יג, משנ"ב שם, ל).

ורב יוסף שמתיר לתת אוכל לפני בעלי חיים שאין מזונותיהם עליך, סובר שלא אסור אלא בחזיר שאסור לגדלו ואינו בר גידול כלל, או משום שמזונותיו מצויים לו בכל שעה (תלמיד הרמב"ן).

אֵלָא שְׁאֵנִי מֵיָא דְשִׁכְיָהּ בְּאַנְגָּמָא, אבל מותר לתת מים לפני יוני הרדיסאות שמזונותיהן עליך אף שמצוי להן מים באגם, כיון שכל בעל חי שמזונותיו עליך מותר להאכילו ולפטמו בשבת, ואין זה נחשב לטירחה חניג (תלמיד הרמב"ן). ויש שפירש, שמוותר לתת להן מים רק משום שאין דרכן לעוף מחוץ לבית, ואין מצויים להם מים במקום אחר (ה' המיוחסים לר"ן).

והר"ף והרמב"ם השמיטו דין זה שמזונות שאינם מצויים מותר לתת גם לבעלי חיים שאין מזונותיהם עליו (ראה ר"ן סז, א מדפי

הר"ף שתמה על כך). ובטעם הדבר יש שביאר, שהגמ' אמרה כן רק כדי לדחות את הראיה שהבאנו מהמשנה לרב יהודה, אבל ההלכה היא כפשוטו הברייתא שאסרה להאכיל חזיר שאין מזונותיו עליך, ומשמע שאסור להאכילו אפילו מזון שאין מצוי לו (ב"י שכד, יא).

שְׁמַע מֵינָה אֲרַח אֲרַעָא לְמִשְׁדָּא אֲמַצָּא לְכַלְבָּא, שהרי הקדוש ברוך הוא מקפיד על מזונו (רש"י), ומשמע שאפילו כלב שאין מגדלו בביתו מותר להאכילו בשבת משום שמצוה היא (מג"א שכד, ז, וראה עוד במהרש"א). ויש אומרים, שרק כלב שמגדלו בביתו מותר להאכילו בשבת (אליה רבה שם, יא, ע"פ הלבוש שם, י), ומה גם שבגמ' לא אמרו שמצוה להאכילו, אלא מנהג דרך ארץ (אליה רבה שם, ע"פ הלבוש שם).

■ להלכה, אסור לתת מזון ומים לפני דבורים ויוני שובך אף אם הם שלו, כיון שאין מזונותיהן עליו [כהר"ף והרמב"ם] (ש"ע א"ח שכד, יא ומשנ"ב שם, וראה משנ"ב מהדו' דרשו שם). אבל מותר לתת מים ומזון לפני אווזים, תרנגולים, יונים בייתיות וכלב, הואיל ומזונותיהם עליו (ש"ע שם). וכן מותר לתת מזונות לכלב שאינו גדל בביתו, כיון שיש קצת מצוה להאכילו, אבל כלב רע שאסור לגדלו, אסור להאכילו בשבת (משנ"ב שם, לא, וכדעת המ"א).

תַּנְיָא פּוֹתִיָּה דְרַב יְהוּדָה אֵיזוּ הִיא הַמְרָאָה וְכוּ'. ■ להלכה, המראה שאסורה היינו שתוחב לה מזון למקום שאינה יכולה להחזיר, והלעטה שמוותרת היינו שתוחב לה מזון למקום שיכולה להחזיר (כרב יהודה) (ש"ע א"ח שכד, ט). ומשמע בגמ' [בברייתא כאן], שכשהבהמה עומדת אין זה נחשב כהמראה, הואיל ואינו יכול לתחוב לה כל כך בעומק (משנ"ב שם, כו), ובמאירי משמע שהלעטה מותרת דוקא ביד ולא בכלי (ביאה"ל שם ד"ה למקום).

אָהֵד נוֹתֵין אֶת הַקֶּמַח וְכוּ', הָאֶהָרֹן חַיִּיב דְּבָרֵי רַבִּי רַבִּי יוֹסֵי בַר יְהוּדָה אוֹמַר אֵיזוּ חַיִּיב עַד שִׁנְגַבְל, ומחלוקתם היא בגדר מלאכת לש, שלרבי מלאכת לש היא עירוב המים והקמח, והעירוב מתחיל מיד בנתינת המים. ולרבי יוסי בר יהודה מלאכת לש היא הפיכת חלקי הקמח הנפרדים לגוש אחד, והגוש נוצר רק על ידי הגיבול (אגלי טל ש"ק יג).

ולרבי ססובר שחייב על נתינת המים, אם נתן מים בערב שבת וגיבל בשבת חייב, ואין לפוטרו משום 'אין לישא אחר לישא', שאף שלדעתו חייב על נתינת המים, מכל מקום אין זו לישא גמורה, ולכן כשמגבל בשבת ועושה לישא גמורה חייב (ביאה"ל שכא, יד ד"ה אין, אולם ראה חזו"א א"ח נח, ה).

אָבֵל מְרַסֵן דְּלָאוּ בַר גִּבּוּל הוּא אֶפְלוּ רַבִּי יוֹסֵי בַר יְהוּדָה מוֹדָה, כיון שרק בקמח שהוא בר גיבול והגיבול הוא עיקר תיקונו אינו חייב על נתינת המים, אבל במורסן שאינו בר גיבול ועיקר תיקונו הוא העירוב, יתכן שחייב על נתינת המים לחוד (חזו"א א"ח נח, ג).

רַבִּי יוֹסֵי בַר יְהוּדָה אוֹמַר נוֹתְנֵין מִים לְמַרְסָן, כיון שאינו בר גיבול, אבל לגבלו אסור מדרבנן, שמא יבוא לגבל קמח שהוא בר גיבול (רמב"ם שבת כא, לד), ואין לומר שגיבולו אסור מן התורה וחייב חטאת, שאם כן היה אסור לתת בו מים מדרבנן (מגיד משנה שבת ה, טז), ולפי זה נתינת מים לקמח אסורה מדרבנן, שהרי גיבולו אסור מן התורה (ט"ז א"ח שכד, א). ויש אומרים, שאדרבה בדבר שהוא לאו בר גיבול ממש [כגון אפר ודין] גם לרבי יוסי בר יהודה חייב מיד בנתינת המים [וכדברי אב"י לעיל (יה, א)], ובמורסן חייב רק כשמגבלו כיון שהוא בר גיבול, ומה שאמרו בגמ' שאינו בר